

Efektiivsuse ja majanduskasvu nõukojale

Meie: 2.06.2025 nr 1-2/25/6652

**Eesti Keskkonnaühenduste Koja ettepanekud bürokraatia vähendamiseks ja protsesside lihtsustamiseks**

Lugupeetud efektiivsuse ja majanduskasvu nõukoja liikmed

Soovime tähelepanu juhtida suurele ühiskondlikule vastutusele, mis efektiivsuse ja majanduskasvu nõukojal lasub: kuna nõukogu koosneb peamiselt ettevõtjatest, on teiste huvigruppide – nagu ametiühingute, kodanikuühiskonna organisatsioonide, keskkonna- ja inimõiguste kaitsjate – seisukohad nõukoja aruteludes oluliselt nõrgemal positsioonil või üldse esindamata, mistõttu on äärmiselt oluline tagada tasakaalustatus, kaasatus, sotsiaalne vastutustundlikkus ning läbipaistvus otsustusprotsessides.

Oluline murekoht keskkonnaorganisatsioonide jaoks on asjaolu, et fookus bürokraatia vähendamisel kipub tähendama oluliste keskkonna- ja tööohutusstandardite lõdvendamist, mis kaitsevad keskkonda ja inimesi. Keskkonnanõuded, mis piiravad ettevõtete tegevust, on paika pandud eesmärgiga kaitsta meie vett, õhku, loodust, kliimat ja tervist, mis on heaolu pikaajalisel tagamisel ning majanduse toimimiseks esmatähtsad.

Oleme seisukohal, et lihtsustamise eesmärgil tehtud ettepanekud peavad läbima põhjaliku mõjuhindamise, et vältida soovimatuid tagajärgi keskkonnale ja inimõigustele ning et need ei viiks sotsiaalsete garantiide vähenemise, majandusliku ebavõrdsuse süvenemise ja avaliku usalduse nõrgenemiseni demokraatlike institutsioonide vastu.

Keskkonna ja loodusväärtuste kaitset on võimalik tagada väiksema halduskoormusega, seades seaduse tasandil selgemad keskkonnakaitselised nõuded. Selgemad piirid lubatavate tegevuste ja nende piirangute kohta vähendaksid keskkonnaasutuste halduskoormust, sest väheneks nende menetluste hulk, kus haldusorgan peab tegevuse lubatavuse välja selgitama, kaasama ja erinevaid huve kaaluma.

**Järgnevalt esitame oma ettepanekud bürokraatia vähendamiseks ja protsesside lihtsustamiseks.** Selle järel esitame oma tagasiside olulise keskkonnamõjuga ettepanekute kohta, mida on nõukojale teised organisatsioonid esitanud.

1) **Kehtestada selged tähtajad inventeeritud loodusväärtuste andmete sisestamiseks andmebaasidesse.** Praegu on olukord, et nii riigi tellitud kui muudest allikatest rahastatud loodusväärtuste inventuuride info jõuab andmebaasidesse, mida kasutatakse keskkonnamõju hindamiseks ja muude keskkonnaotsuste tegemiseks, suure hiline misega, mis võib ulatuda mitmesse aastasse. Selle tõttu puudub haldusmenetlustes vajalik info, uuringuid on võib olla vaja teha korduvalt, mis tähendab raha kulutamist sama tegevuse jaoks ning tekivad vaidlused loodusväärtuste ohustamise tõttu erinevate tegevustega.

2) **Kiirendada turbakaevanduste korrastamise ja taastamise loostamist.**

Eestis on vaja turba kaevandamisega seotud negatiivse keskkonnamõju vähendamiseks taastada suures mahus juba ammendatud turba kaevandusalasid. Praegu on kaevandusala taastamiseks vajalik järgnev protsess:

I kaevandusloa omaja esitab Keskkonnaametile (KeA) taotluse korrastamistingimuste väljastamiseks;

II KeA teeb otsuse KMH algatamise kohta;

III vajadusel KMH või eelhindangu läbiviimine ja tulemuste kooskõlastamine asjassepuutuvate isikutega;

III KeA esitab korrastamistingimused, lähtudes keskkonnamõju hindamise soovituselt (juhul, kui see on hinnatud), kaevandamisloale kantud korrastamise suunast, maaomaniku ja kohaliku omavalitsuse arvamusest;

IV pädeva ettevõtte poolt koostatakse korrastamisprojekt, mis kooskõlastatakse asjassepuutuvate ametkondadega. Vajadusel viiakse enne kooskõlastamist projektile läbi eelhindang või KMH.

Projekti WaterLANDS raames võttis korrastamistingimuste andmine aega 9 kuud, kuid on teada juhtumeid, kus see on võtnud aega enam kui 1 aasta. Korrastamistingimuste põhjal on võimalik alustada taastamistööde projekteerimisega ja vajadusel täiendavate uuringutega, mis kestavad vähemalt pool aastat ja millele lisandub kooskõlastamisprotsess. Taastamistöödeni jõutakse seeläbi enam kui 2 aastase protsessi järel, mis vähendab tegevuste elluviimisel ettevõtete motivatsiooni ning teeb riskantseks projektipõhise rahastuse kasutuse. Keskkonnaamet on põhjendanud menetlusele kuluvat aega ametnike nappusega.

Kaevandusalade taastamise protsessi kiirendamiseks on erinevaid võimalusi. **Koheselt on vaja suurendada ametkonna võimekust oluliselt lühema ajaperioodi vältel tegema otsused taastamistööde elluviimiseks.** Turbakaevandusaladel valitsevate suhteliselt sarnaste tingimuste tõttu on asjakohane **töötada välja standardsed lahendused korrastamistingimuste menetluseks.** Taastamist kiirendaks riigiasutuste poolt kaevandusalade taastamise võimaluste pidev seire (nt kui suur osa kaevandusalast on ammendatud, milline on sealne veerežiim ja mõnel juhul ka kujunev taimekooslus) ja ammendatud alade **taastamisele suunamine riigi poolt.** Vastasel juhul võivad kaevanduslube omavad ettevõtted viivitada taastamistöödega kuni kaevandusloa lõppemiseni (seda siis eelkõige olukorras, kus osa kaevandusest on ammendatud ja võib olla sobiv taastamistöödeks või muul otstarbel korrastamiseks).

**3) Täpsustada maaparanduse veekaitserajatiste regulatsiooni.**

Maaparanduse kahjulike keskkonnamõjude leevendamiseks on olemas mitmed kulutõhusad viisid – maaparanduse veekaitserajatised, milleks on puhastuslodud, settetiigid, veekaitsevööndi laiendid jmt. Selliste meetmete rakendamine vajab selgelt lihtsustamist, sest praegu on nende rajamine praktikas tehtud veeseaduse ja maaparandusseaduse koosmõjus liiga keeruliseks. Veeseaduses tuleks selgelt sõnastada, millised meetmed on osa maaparandusest ega vaja eraldi veeluba või registreeringut. Praegu on olukordi, kus sarnase veekaitserajatise puhul tuleb riigiasutusest ebaselge sõnum vajalike toimingute kohta.

**4) Kaotada 50 puu reegel Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) toetusõigusliku pinna määratlustest**

Euroopa Liidu ÜPP on üsna keeruline ja bürokraatlik. Näeme väga selget potentsiaali oluliseks lihtsustamiseks, mis vähendaks koormust nii talunikele kui ka rakendusasutustele. Oluline on tagada, et lihtsustamise sildi all ei nõrgendata sisukaid keskkonnanõudeid elurikkuse, mulla, veekeskkonna ja kliima kaitseks.

Kõige selgem näide vajalikust lihtsustamisest on 50 puu reegli kaotamine ÜPP toetusõigusliku pinna määratlustest. Praegu ei ole põllumajandusmaa, kus on enam kui 50 puud hektari kohta, toetusõiguslik pindalapõhiste toetuste jaoks. Samuti lõigatakse toetusõiguslikust pinnast välja suuremad maastikuelemendid. Tegemist on ÜPP pindalapõhiste toetuste tingimusega, mis selgelt diskrimineerib kõrge loodusväärtusega ja keskkonnasäästlikku põllumajandust. Varasematel perioodidel oli sellekohane nõue sõnastatud EL tasemel vastu võetud juhendis (üle-eelmine periood) või delegeeritud määruses (eelmine periood). Käesoleva ÜPP perioodil on toetusõigusliku pinna määratlemine liikmesriikide pädevuses. Eesti küll kaotas 50 puu reegli pärandniitudele, kuid jättis kahjuks alles piirangu ülejäänud põllumajandusmaale, sh nn väärtuslikele püsirohumaadele. Reegel on loodusvaenulik ja majanduslikult kahjulik kõrge loodusväärtusega põllumajandusega seotud tootjatele. Samuti nõuab selle rakendamine korraldusasutuselt mõttetut tööd näiteks nn. mitteabikõlbulike karjamaa osade väljalõikamisel.

**Ettepanek:** arvestada Eestis toetusõiguslikuna kogu tegelikult põllumajanduslikus kasutuses olevat maad tingimusel, et ei rikuta keskkonda.

**5) Lihtsustada mitmeid nõudeid, mis on seotud keskkonnale suunatud ÜPP meetmetega (ökokavad ja põllumajandus-keskkonnameetmed).** Paljudel juhtudel

karistatakse tavalisest loodusesõbralikumalt majandavaid talunikke teisejärguliste bürokraatiareeglite vastu eksimise eest. Näiteks ei saanud üks mahekanapidaja kanade heaolutoetust, sest hoone ei vastanud miinimusuurusele, arvestamata, et tegemist on valdavalt väljas elavate rohumaakanadega; ühel maheveisekasvatajal loeti uuel perioodil lisandunud täiendava nõude ebapiisav rakendamine pöördumatuks kahjuks jne. Selliseid näiteid on väga palju.

**6) Oluliselt lihtsustada väiketootjatele (väikesed ja keskmise suurusega põllumajandusettevõtted) otseturustamisel rakenduvaid reegleid.** Otse tootjalt

tarbijale peaks näiteks olema lubatud ka kodus tapetud loomade liha müük - ranged toiduhügieeninõuded on vajalikud ja asjakohased pikkade tarneahelate korral, samade reeglite rakendamine otseturustamisega tegelevatele väiketootjatele suretab väiketootmist välja. Sisuline ohutus peab loomulikult olema tagatud ka väiketootjail,

kuid nende suhtes kogu profülaktilise bürokraatia rakendamine on ebaproportsionaalne.

- 7) Nõustume Eesti Advokatuuri 3.04 kirjas välja toodud probleemiga, et puuduvad tõhusad mehhanismid, mis haldusorganit kohustava lahendi korral reaalselt tagaks selle täitmise. Keskkonnaasjades on viimastel aastatel tekkinud tendents, et isegi Riigikohtu antud tõlgendusi halduspraktikas ei järgita (näiteks Riigikohtu lahendist 3-21-979 tulenevad järeldused metsateatiste mõjuhindamise ja menetluse kohta rohevõrgustiku aladel, ent ka Riigikohtu lahendist 3-20-1247 tulenevad juhised kaevandamislubade menetluse kohta, Natura hindamise kohustuslikkust puudutav kohtupraktika jpm). Kui halduspraktikat ei muudeta, jätkuvad samateemalised kohtuvaidlused, mis ei ole kulukad mitte ainult riigi õigusabikulude seisukohalt, vaid koormavad oluliselt ka kohtusüsteemi.
- 8) Oleme nõus Taastuvenergia Koja jt organisatsioonide poolt 7.04.2025 saadetud seisukohaga, et planeeringute menetlemise venimise põhjuseks on tihti seaduses sätestatud menetlustähtaegade ületamine ametnike poolt ning kohalike omavalitsuste ja riigi otsustamatus. Meie hinnangul põhjustab venimist riiklike prioriteetide ja selge vastutuse puudumine. Olulised teemad on läbi vaidlemata ja toimub vastutuse pörgatamine eri instantside vahel, samuti ei julge ametnikud seisukohti anda, sest neile pole antud selget vastutust seda teha. Näeme sarnast vastutuse hajumise või teistele asutustele lükkamist ka muudes keskkonnaga seotud protsessides nt maaparandusega seotud projektide keskkonnamõju hindamine jne.

### **EKO ettepanekud olulise keskkonnamõjuga ettepanekute kohta, mida on nõukojale teised organisatsioonid esitanud**

Metsa- ja puidutööstusega seotud organisatsioonid on esitanud ulatusliku mõjuga ettepanekuid, mis on suure negatiivse keskkonnamõjuga. Esitame oma ettepanekud, mis tagavad inim- ja majandustegevuseks vajaliku looduskeskkonna säilimise ja puidutoorma pikaajalise saadavuse ning vähendavad ka riigiasutuste koormust regulatsioonide jõustamisel.

**Ettepanek: suurema selguse loomine ning elujõulise metsa- ja puidutööstuse tagamine kvaliteetse puidu kasvatamise, raiete ruumilise planeerimise ning pesitsusrahu konkreetse ajalise kestuse kehtestamise läbi.**

Valitseva olukorra, kus raiesurve on suur ning palgipuud hakkab nappima, on loonud liialt leebe, kehtivatest põhireeglitest erandeid lubav ning ruumilise tervikvaateta raiepoliitika. Ettevõtted vajavad senisest suuremat selgust selles osas, milliste mahtudega ning kus ja millal on võimalik raieid teostada. Hetkel on ühiskondlik ootus vastuolus tegeliku praktikaga ning sellest tulenevalt rakendatakse ootamatuid ja ebaregulaarseid piiranguid näiteks KOV planeeringute või kohtukaebuste kaudu. See toob kaasa nii ebakindlust ettevõtjatele kui ka rahulolematuse ühiskonnas.

Elurikkuse kaost ja kliimamuutusest tulenevat tulevast võimalikku majanduskahju on analüüsinud nii teadlased kui finantssektor, muuhulgas on vastavad [kriteeriumid kahju](#)

[minimeerimiseks ja ärahoidmiseks välja töötanud Euroopa Keskpank](#). Et ka Eestis on olukord kriitiline, näitavad nii ELME projekti raames läbi viidud elupaikade seisundi kaardistuse tulemused kui ka metsamaa süsiniku emiteerijaks pöördumine. Senine raiepoliitika on viinud olukorran, kus ökosüsteemide seisund väljaspool kaitsealade tuumikalasid on keskpärane või lausa vilets<sup>1</sup> ning Keskkonnaagentuuri arvutuste põhjal on metsamaa juba mitmeid aastaid süsiniku emiteerija, kuigi võiks ja peaks hoopis suutma kompenseerida nii raietest kui teistest sektoritest tulenevat heidet. Ettevõtjad vajavad selgeid piire ja suuniseid, mil määral ja kuidas nemad nende ühiskondlike eesmärkide täitmisse panustada saavad.

1) Kvaliteetse puidu kasvatamine - oleme olukorras, kus pikaajaliste kestvustoodete jaoks vajalikku puitu kohalikus sortimendis napib, RMK 200-aastane raieprognoos ennustab raiemahu paratamatut langust ning elurikkuse- ja kliimakriisi lahendamine eeldavad senisest suuremaid pingutusi loodusalade kaitsel. Nendes oludes on oluline, et riigi otsused pakuksid suuremat kindlust just nendele tootjatele, kelle toodangus talletub puitu kogutud süsinik kõige pikemalt ehk pikaajaliste kestvustoodete, nt mööbli ja palkmajade tootjatele, paadiehitajatele, restauraatoritele. Vajaliku kvaliteediga puit on aeglaselt kasvanud, kuid selle võrra kallima müügihinnaga. See tähendab, et raiuda on võimalik mahuliselt vähem, saades väiksemalt puidukoguselt suuremat tulu.

Ajalooliselt on enam kui sajandi jooksul jäänud raiemaht Eestis vaid paari miljoni tihumeetri piiresse ning tõusnud praegusele, ligikaudu neli korda kõrgemale tasemele üsna hiljuti, vaid paar-kolmkümmend aastat tagasi. See tähendab, et raiemahu langus ei oleks midagi enneolematut, vaid nihkumine tagasi mõistlikuma ja jätkusuutlikuma metsakasutuse suunas.

2) Raiete ruumiline planeerimine - Eestis on siiani puudunud ruumiline tervikvaade raiete osas, välja arvatud otsese raiekeeluga alad (reservaadid ja sihtkaitsevööndid). Seadusandlus võimaldab erinevate lageraiete kombineerumist ning selle läbi suurte lagedate raiesmike tekkimist maastikus. Ettevõtjate jaoks on selline selgete piirideta raiepoliitika muutumas probleemiks, kuivõrd ühiskondlik valulävi on selgelt ületatud ning inimesed püüavad leida võimalusi endale oluliste metsamaastike kaitsmiseks. See tingib järjest rangemad piirangud kohalike omavalitsuste planeeringutes, ootamatud kohtuvaidlused ja piirangute seadmised ning on kõik aja-, ressursi- ja närvikulu ettevõtja jaoks. Sellist ebavajalikku ressursikulu ning vaidlusi aitaks ära hoida üleriigilisel tasandil paika pandud ruumiline visioon ja vastav reeglistik raiete suunamiseks.

Raiete suunamise ruumilise visiooni olemasolu tagab ühelt poolt selguse ettevõtjatele, teiselt poolt väiksema halduskoormuse ja suurema otsustuselguse avalikule sektorile - see omakorda tähendab kiiremaid menetlusi.

Lisaks on tagatud ka senisest parem metsaelustiku kaitse majandusmetsades ning seega väheneb elurikkuse kaoga seotud võimalike vaidluste tõenäosus. Elurikkuse kao peatamist näevad ette nii EL elurikkuse strateegia kui metsastrateegia. Siduvad tingimused elupaikade seisundile ka väljaspool kaitsealasid seab EL looduse taastamise määrus, millele Eesti majandusmetsad ELME kaardistuse kohaselt praegu kindlasti ei vasta, kuivõrd määrus seab eesmärgiks elupaikade hea seisundi.

---

<sup>1</sup> <https://storymaps.arcgis.com/stories/3e34000da265450bb7e4db54b03dde7c> kaart 3  
"Maismaaökosüsteemide üldistatud seisundikaart"

Eesti Keskkonnaühenduste Koda on üleriigilise planeeringu "Eesti 2050" raames välja pakkunud lahenduse, mis lähtub rohevõrgustiku kontseptsioonist. Lahendus teeb ettepaneku eristada rohevõrgustiku aladel püsimeetsana, st püsiva kõrgpuistuga majandatavad alad ning alad, kus majandatakse lageraiete abil. Lahenduse osaks on ka püsimeetsana majandatavate alade valiku soovitusel, samuti ettepanekud erinevatel aladel sobilikust majandamise reeglistikust.

3) Pesitsusrahu konkreetse kestuse kehtestamine - senine kord, kus looduskaitseseadus keelab pesitsuse ajal tahtlikult linde häirida, ent täpsemat õiguslikku regulatsiooni pesitsusrahu pidamiseks ei ole kehtestatud, on tekitanud palju segadust. Keskkonnaamet jõuab oma nappide ressursidega vaevu kontrollida pesitsusrahu järgimist kaitsealadel ning kõige suurema lindude arvukusega metsades, mis loob väära mulje justkui teistes metsades võib pesitsusajal raiuda. Järeelvalvet tehakse ka ebapiisava perioodi jooksul. Ettevõtjate jaoks oleks märksa selgem ja arusaadavam olukord, kus pesitsusrahu kestus on seaduse tasandil konkreetse perioodina paigas. See võimaldaks planeerida raietööd väljaspool pesitsusrahu perioodi ning kavandada vastavalt oma tegevus kogu aasta lõikes, välistades ootamatud raietööd ja tegevuse ümberplaneerimisega seotud kulud. Kõikides Eesti majandusmetsades on ornitoloogide soovitusel kohaseks pesitsusrahu perioodiks 15.04-15.07, kaitsealadel 15.03-31.08. Pesitsusrahu [pooldab 93% Eesti inimestest](#).

Kevad-suvine raierahu täidab tähtsuse järjekorras veel ka järgmisi metsakasvatuse jaoks olulisi ülesandeid:

- väheneb suvel varutud suhkrurikka puidu riknemise probleem;
- seenhaiguste, eriti juurmädanike leviku vähendamine;
- õrnade metsamuldade vee- ja toiterežiimi kaitsmine; toitainete leostumise vähendamine (raielankidelt);
- loomastiku kaitse tundlikul pesitsus- ja poegimisperioodil;
- heade marja-, seene- ja meemetsade kaitse (enamasti puhmarindega tallamisõrnad metsad);

**Ettepanek: tagada raieteatiste menetlemisel seniste Riigikohtu otsuste ning Aarhuse konventsioonist tulenevate kaasamisnõuete täitmine ning kommunikeerida vastav kord selgelt ja arusaadavalt.**

Hetkel on praktika ettevõtja seisukohast segadust tekitav - reeglistik lubab justkui kiirelt ja võrdlemisi kindlalt raieni jõudmist, kuid tegelikkuses võib raiumine osutuda tõkestatuks ootamatult ilmnunud asjaolude (nt planeeringust avastatud piiravate tingimuste) või kellegi kaebuse tõttu. Ootamatus tuleneb peamiselt sellest, et raietegevusel puudub riigiülene tervikvaade ja ruumiline suunamine ning raielubade menetluses puudub selge, arusaadav ja piisava ajavaruga avalikkuse kaasärääkimise võimalus. See on tekitanud tugeva usaldamatuse ja võitluslikkuse fooni. Seda aitab leevendada selge, kõigile osapooltele arusaadav, erandeid vältiv ning kaasa rääkimise võimalusi jättev reeglistik. Ettevõtja jaoks ei ole suurim probleem ja kulu mitte ajapikendus, vaid ootamatused. Selges raamistikus on edukalt võimalik oma tegevusi ajas ette planeerida ilma liigsete kuludeta.

Metsateatisega saab Keskkonnaamet anda metsaomanikule teada, milliste kitsendustega tuleb raie puhul arvestada. Õigusakte on palju ja need ka pidevalt muutuvad, samuti võib juriidilisest keelest õige info välja lugemine olla paras väljakutse. Seega on metsateatis oluline maaomaniku informeerimise instrument.

**Ettepanek: keelustada kaitsealadel uuendusraied ning lõpetada kaitse-eeskirjaga sellest reeglist erandite lubamine.** Selge ja ühemõtteline reeglistik loob selguse nii ettevõtjate, kaitse-eeskirjade koostajate kui ka raielubade menetlejate jaoks ning menetlused on selle võrra kiiremad - puudub vajadus erandite lubamise üle arutelusid pidada, täiendavaid ekspertiise tellida vmt ajamahukat teha, samuti väheneb ootamatute kohtukaebuste võimalus.

Kaitsealade piiranguvööndite mõte on olla puhvriks range kaitsega alade ja majandusmetsade vahel. Puhver saab tõhusalt toimida siis, kui keskkonnatingimused selles oluliselt ei muutu. Lagedate alade tekkega piiranguvööndis muutub aga nii niiskusraie kui mikrokliima, sh valgustingimused ja avatus tuulele. Kõik need asjaolud mõjutavad tuntuvalt range kaitsega aladel olevaid kooslusi ja selle läbi kaob piiranguvööndi puhverdav roll.

**Ettepanek: Tagada eramaadel looduskaitsealade piirangute õiglane hüvitamine ilma korduva taotlemise kohustusega** - toetame põhisas Erametsaliidu ettepanekut nr 5. Õiglane hüvitamine hõlmab nii hüvitise rahalist suurusjärku kui ka hüvitise objektiks oleva metsa seisukorda. Lõpetada tuleb praegune olukord, kus toetust makstakse ka lagedaks raiutud alade eest, kuivõrd raie tulemusena on hävinud senine ökosüsteem, mille säilitamiseks toetus mõeldud on. Erametsaomanike jaoks väheneb bürokraatlik koormus oluliselt, kui kaitse all oleva metsa eest tuleb toetust taotleda ühekordselt, mitte iga-aastaselt nagu seni. Järelevalve metsade säilimise üle on võimalik ühildada raielubade menetlusega.

Lugupidamisega

*/allkirjastatud digitaalselt/*

Maia-Liisa Anton

Eesti Keskkonnaühenduste Koja koordinaator